

GYŰJTEMÉNYEK ÉS SZOLGÁLTATÁSOK FEJLESZTÉSE RECESSZIÓ IDEJÉN

WILSON, A.: Collection development and services in recession. (*IFLA Journal* 9. vol. 1983. 1. no. 11–19. p.) című cikkét PAPP András tömörítette.

A neves brit könyvtári szakember a könyvtárközi együttműködésnek szenteli cikkét. Teszi ezt elsősorban azért, mert a világon mindenütt érezhető gazdasági visszaesés a könyvtárakra és tájékoztató intézményekre is kihat. A fenntartó szervek jó, ha a korábbi szinteken biztosítják az anyagi kereteket. Ez az írás bevallottan nyugati szempontból (elsősorban angol és amerikai példák alapján) tárgyalja e fontos kérdést, de sok megállapításánál kitér a fejlődő országok helyzetére is.

Sok tényező, feltétel módosíthatja a megoldásokat a különböző országokban. A fejlődő országok könyvtárügye a függetlenség kivívása után az alapvető intézményi rendszerek (biztonság, egészségügy és közlekedés infrastruktúra stb.) kiépítésével kell, hogy versenyezzen: az amúgy is kis költségvetésből kell kigazdálkodni a könyvtári fejlesztést is.

A különböző együttműködési formák vizsgálatánál rendszeresen felmerülő probléma a helyi, országos és nemzetközi érdekek ütközése. A könyvtárosok feladata, hogy a kedvezőtlen könyvtárhasználati statisztikák ellenére is meggyőzzék a fenntartókat a különböző szakterületeken megvalósítható, illetve megvalósítandó kooperációk fontosságáról.

Az UAP párizsi konferenciája (1982) kapcsán olvashatunk különböző elképzelésekről, ezek realitásáról. A már megvalósult együttműködések példái: az OCLC, RLIN és BLAISE rendszerek fontos eleme, hogy országonként létre kell hozni egy bázisállományt (egy intézményben vagy intézményközi megosztásban), amelyre a másolatszolgáltatás és a könyvtárközi kölcsönzés épülhet. A felesleges példányokat (tudományáganként eltérő avulási ütemben) az erre a célra kialakított tárolókönyvtárakban kell elhelyezni, ahol elsősorban kutatási célra őrzik meg ezeket. Így az egyes könyvtárak jelentős összegeket takaríthatnak meg az állományvédelemben és a tároló kapacitásban (a könyvtári állomány 16–17 év alatt, a beszerzési költségek 7 év alatt duplázódnak meg Wilson szerint).

A könyvtárhasználati szokások nem minden könyvtípusnál azonosak. Például a kutatóintézeti könyvtárakban a témák legfrissebb irodalmát, illetve a várható kutatási problémák anyagát kell naprakészen gyűjteni. Ha a gazdasági nehézségek miatt csökkentik a beszerzési kereteket, ez a kutatást mindenképpen hátrányosan érinti, és áttételesen a tudományterület hanyatlását eredményezheti.

Több helyen együttműködési rendszerek jönnek létre a nehézségek áthidalására, részben a régi anyag másolatban való szolgáltatásával, részben az összehangolt állománygyarapítással.

A cikk példákkal igazolja a párhuzamosság felszámolásának szükségességét (pl. a hivatalos kiadványok beszerzése, tárolása, használata terén), és aláhúzza a korszerű mód-

szerek, eszközök alkalmazásának fontosságát (referáló kiadványok, online adatbázisok használata; együttműködés figyelőszolgálat és kiadóvállalatok között, ún. másodlagos kiadói tevékenység, a reprográfiai szolgáltatások fejlesztése). A BLLD véleménye szerint egy 6–17 ezer címből álló kurrens folyóiratgyűjtemény a legtöbb országban képes kielégíteni a könyvtárközi kölcsönzési kérések 80%-át is.

A távközlés, a számítógép és a mikrografia házasítása soha nem látott lehetőségeket nyújt, mind az országos, mind a nemzetközi együttműködés előtt. Ehhez persze szükséges országos és nemzetközi szinten az eszközök és módszerek szabványosítása.

A cikk egy része azt tárgyalja, hogy a különböző földrajzi területeken, illetve társadalmi rendszerekben hogyan valósulhat meg a könyvtári kooperáció. Itt fontos tényező a korábban kialakult gazdasági, kulturális, közlekedési stb. viszonyok, az ország nyelve stb.

A szerző tetszését fejezi ki a nem-hierarchikus kooperációs megoldások iránt, példaként említve a magyar "nyílt köröket".

A szükségletek, a pénzforrások és a korszerű módszerek optimális egymáshoz rendelése, illetve a szemléletmód átalakulása előbb-utóbb mindenütt biztosítja a könyvtár- és tájékoztatásügy hatékony működését.

VIDEO-LEMEZJÁTSZÓT IS KÖLCSÖNÖZ a moline-i (Illinois) városi könyvtár; az új szolgáltatás nagyon népszerű, a videolemezek kölcsönzését is felélénkítette.

Library Journal 1983. okt. 1.

OLCSÓBB A VIDEOLEMEZ, mint az online adatbázisok használata – állapították meg az USA 1983. évi videolemez-konferenciáján. Egymillió szövegoldal adatbázisban való tárolása 250 000, a karbantartása havi 22 000 dollárba kerül; ennek megfelelően magas használati díjakat kellett fizetniük (a távközlési költségeken stb. kívül) a használóknak. Ugyanakkora anyag lézeres lemezen való tárolásának költsége mindössze 85 000; a karbantartásé havi 300 dollár; az alapberendezés ára 10–12 000 dollár. A lemezen tárolt adatok módosítására is megtalálták már a technikai lehetőséget.

Advanced Technology – Libraries, 1983. okt.